

Szerződéses (v)iszonyaink

A műszaki egyenértékűség megállapítása

Az építési beruházások megvalósítása során a termékek, megoldások, projektelemek egyenértékűségének kérdése rendszeresen vita tárgya: az ajánlatkérők, megrendelők, különféle közbeszerzési ellenőrző szervezetek, illetve a tervezők, kivitelezők értelmezése sokszor igen különböző. Az egyenértékűség értékelése bármely kontextusban, a kivitelezési tevékenység közben vagy azt követően jelentkezik, esetenként az új innovációs megoldások az ajánlattevő vállalatoknál jelennek meg. Így az egyenértékűség kérdése a projekt életciklusának valamennyi részében felmerül.

Zsigmondi András

A versenysemlegesség érdekében a hatályos közbeszerzési törvény nem enged meg egy konkrét beépítendő termék meghatározását, hanem kötelezővé teszi, hogy az adott termékkel egyenértékű más termék is beépíthető legyen az épületbe, építménybe. Az egyenértékű, avagy helyettesítő termék alkalmazása nemcsak a versenyztetéskor, hanem a kivitelezés során is rendre felmerül, a gazdaságosság vagy a technikai fejlődés következtében.

Az egyenértékűség meghatározásának igen csekély szakirodalma van, ezért volt szükség útmutató kidolgozására, amely primer módon a Közbeszerzési Hatóság e tárgyban kiadandó útmutatójának mérnökszakmai megalapozására is szolgálhat.

A műszaki egyenértékűség követelménye a vonatkozó kormányrendelet 46. § (3) bekezdése szerint: amennyiben konkrét gyártmány, eredet, eljárás, típus stb. feltüntetésére kerül sor, az ilyen megnevezés mellett szerepeltetni kell a „vagy azzal egyenértékű” kifejezést. A műszaki megfelelés és a műszaki egyenértékűség viz-

sgálata kötelező, csak ezután hozható jogszabályi döntés az ajánlat érvényességének/érvénytelenségének kérdésében.

A műszaki egyenértékűség kérdése alapvetően műszaki szakkérdés. Különös műszaki szakértői vizsgálatot igényel az egyenértékűség a kivitelezés időszaka alatt: a felek meghatározott termékre vonatkozó műszaki előírásai elégséges mértékben hasonlítanak annak biztosításához, hogy teljesüljenek a szerződés előírásainak célkitűzései. A műszaki előírások egyenértékűsége nem szükségszerűen jelenti a műszaki előírások azonosságát.

A mérnöki kamara a múlt év végén feladatlapú pályázat keretében készített útmutatót az ilyen kérdés megoldásához. A témához kapcsolódó fontos kérdések:

- módoszatok az egyenértékű termékek meghatározására,
- funkcionális egyenértékűség bizonyításának esetei, valamint
- előterjesztés, döntéshozatal (elfogadás vagy elutasítás), dokumentálás, szerződésmódosítás.

A dokumentumban szándékosan használtak nem szokásos kifejezéseket, mint például bármilyen „eltérés” a műszaki tartalomban, „elvárási” megrendelő/ajánlatkérő oldaláról, „használati érték” a projekt célja szerint, mivel ezek jól fejeznek ki egyes fogalmakat, és értelmezésük nyo-

mon követhető az érintett fejezetekben. Mindezt azért alkalmazták, mert a változás/változtatás kifejezéseket bizonyos szerződéses rendszerekben vagy jogszabályokban különböző módon értelmezik.

A közbeszerzési törvény 3. §-a az alábbi fogalom meghatározást adja: „30. műszaki egyenértékűség: létesítmény, termék vagy szolgáltatás olyan meghatározó műszaki paramétere, amely mérhető, és amelynek előírt mérőszámát több létesítmény, termék vagy szolgáltatás is teljesítheti.”

Az egyenértékűség vizsgálata témáját, kereteit tekintve és időben két szakaszra osztható: az ajánlati/ajánlattételi és szerződéskötési időszakra, valamint a kivitelezés (megvalósítás), tehát a vonatkozó vállalkozási szerződés megkötését követő időszakra.

Ezen időszakok alatt – bár eltérő körülmények vannak és mások az értékelési elvek – a lényegi szempontok hasonlóak. Az útmutató kismértékben foglalkozik az első esettel, mivel az értékelési időszakról igen bőséges szakirodalom áll rendelkezésre.

A műszaki egyenértékűség kérdéseinek az építési beruházás megvalósítási időszakában történő vizsgálatát illetően kiindulásként le kell szögezni: ebben a vonatkozásban is a felek között létrejött szerződés feltételrendszere adja az elsőrendű kereteket, amely szerződésnek nyilván meg kell felelnie a vonatkozó jogszabályoknak.

A magánberuházások során rendszeresen lehetőséget adnak a vállalkozóknak eltérő műszaki megoldások javaslatára. Szokásosak olyan szerződéses rendszerek is (pl. cost plus fee/költség+díj, Shell and Core stb. típusú szerződések), amikor a végső műszaki megoldás a kivitelezés közben, közös döntéssel – egy konszenzusos folyamaton keresztül – alakul ki, így ilyen szerződések során az egyenértékűség kérdése ritkán merül fel.

Javasolható eljárás az ajánlatkérők számára, hogy a műszaki egyenértékűség követelményét a EU-irányelveknek és az alapelveknek megfelelően értelmezzék

hasonlítanak annak biztosításához, hogy teljesüljenek az ajánlatkérő előzetes, alapvető előírásainak célkitűzései.

A műszaki egyenértékűség vizsgálatát nem lehet értelmezni elvonatkoztatott módon, csak az ajánlati felhívásban írt előírások, műszaki leírások és a szerződésben meghatározott előzetes elvárások, és alapvető jellemzők, mint bázisadatokkal való összehasonlítás keretében, vagyis amilyen szinten és részletezettséggel határozta meg az ajánlatkérő (vagy a tervező) az elvárásait, ugyanazon szintű és részletezettségű vizsgálattal állapítható meg az egyenértékűség. Meg kell feleltetni a bázisdokumentumot és vizsgálatot abból a szempontból is, hogy az ajánlatkérő elvárásait a létesítmény, egy termék vagy a szolgáltatás szintjén adta meg. A Kúria hivatkozott döntése alapján: ha a megrendelő vagy a tervező nem adott meg semmilyen műszaki paramétert, akkor az egyenértékűség nem vizsgálható, csak funkcionális megfelelés vagy a szokásos iparági gyakorlat lehet szempont.

Mérőszám az egyenértékűség, vagy funkcionális?

A műszaki egyenértékűséget a Kbt. előírásai és a 2014/24/EU (74.) irányelv alapján lehet vizsgálni funkcionális szempontból vagy teljesítményadatok szempontjából. A funkcionális egyenértékűség fogalma: jelenti a projekt céljának való megfelelést, a projekt biztonságos működése, a tenderdokumentáció előírásaiban megfogalmazott funkcionális teljesítőképességnek való megfelelést. Az azonos eredményre vezet, azonos határfokkal működik és illeszkedik a projektcélokhoz.

A funkcionális egyenértékűség a műszaki egyenértékűségnek tehát olyan rész-halmaza, melynek elemei saját műszaki paraméterei alapján nem vizsgálhatók. A műszaki egyenértékűség alapvetően két részre osztható:

1. Lényegi azonosság (a továbbiakban: azonosság), mely esetben a létesítmény, termék vagy szolgáltatás bizonyos feltételek teljesülése esetén nemcsak megfelelő és helyettesítő, hanem lényegileg azonos. Termékek esetében idetartozik minden márkanév tartalmazó (egyéb tekintetben a projekt szempontjából meghatározó tulajdonságai tekintetében egyenértékű) termék.

és alkalmazzák, kötelesek a műszaki leírásukat és ajánlati dokumentációikat ennek megfelelően elkészíteni/elkészíttetni, s annak alapján valamennyi meghatározó, mérhető és mérőszámmal kifejezhető paraméter tekintetében meghatározni.

A műszaki tartalom igen széles körű fogalma definiálható egy termék, a szolgáltatás, a teljesítménykövetelmény, a munkatétel, egy részegység, a projekt célja vagy a funkcionális követelmény (azaz a használati érték) szintjén, azonban e rész-elemek értékelését vagy mérőszámát nem lehet azonos módon vizsgálni. Tehát az „elvárások” mind a műszaki tartalom részei, de ezen belül lehetnek

- az egyes termékre, árura vonatkozó teljesítményelvárások,
- a projekt egyes elemeivel szemben támasztott mérőszámok vagy funkcionális elvárások,
- a létesítménnyel szemben támasztott funkcionális elvárások,
- a teljes szolgáltatással kapcsolatos működési elvárások,
- ami lehet akár a teljes projekt célja is.

Ennek során az elvárások vizsgálatához az alábbi fogalmak ellenőrzése szükséges. A magyar szabályozás a 275/2013. (VII. 16.) Korm.-rendeletben az építési termék építmennybe történő betervezésének és beépítésének, ennek során a teljesítmény igazolásának részletes szabályairól közel ugyanezen fogalmakkal operál:

4. „Alapvető jellemzők: az építési termék azon jellemzői, amelyek az építményekre vonatkozó alapvető követelményekkel függenek össze”;

5. „építési termék teljesítménye”: a termék releváns alapvető jellemzőire vonatkozó, szintekkel, osztályokkal, illetve leírással kifejezett teljesítménye;

6. „szint”: az építési termék alapvető jellemzői tekintetében vizsgált teljesítménye értékelésének számértékben kifejezett eredménye;

7. „osztály”: az építési termékek teljesítményszintjeinek egy alsó és egy felső érték által határolt tartománya;

8. „küszöbszint”: az építési termék valamely alapvető jellemzője teljesítményének minimális vagy maximális szintje.

A műszaki egyenértékűség megállapításának általános elvei

A közbeszerzési törvény – összhangban az uniós szabályozással – az ajánlatkérő kezébe helyezi az egyenértékűség vizsgálatának bázisszempontjait, mégpedig oly módon, hogy az ajánlatkérő a műszaki leírásban – illetve annak mellékleteiben – határozza meg azokat a lényeges paramétereket, amelyeket a szerződés teljesítésének végén elvár. A műszaki előírások egyenértékűsége: a javaslattevő/ajánlattevő által meghatározott termékre vonatkozó műszaki előírások elégséges mértékben

Műszaki megoldások alkalmazása és szolgáltatás esetén pedig minden olyan technológia, mely az elvárt eredményre vezet, és a létrehozott mű alapvetően nem tér el a tervezett megoldástól. Ez utóbbiak ugyanis nem a „kész termék” elemei, hanem valójában technológiai, építésszervezési kérdések.

2. Helyettesítés, amely esetben a termék, műszaki megoldás, szolgáltatás nem azonos, hanem a tervezettől eltérő, más jellegű, de a projekt céljainak megfelelő, a létesítmény, termék vagy szolgáltatás céljait kielégítő, vagyis használati értéke megegyezik az elvárással. Adott esetben más követelmény vagy szabvány vonatkozhat rá, így – a műszaki tartalom függvényében akár – módosulásként kezelendő.

Kivitelezésre irányuló és részletes dokumentációval (kiviteli tervek, vagy azok szükségtelensége esetén a kivitelezésre alkalmas részletezettségű tervek) rendelkező eljárások esetében a műszaki egyenértékűség „azonosság esete” gyakorlatilag automatizáltan alkalmazandó. A kivitelező szabadon igénybe veheti saját beszerzési lehetőségeit, szerződéses partnereit, vagy bármely más beszerzési forrást, illetve véggezheti munkáját azonos műszaki megoldásokkal és nyújthat azonos szolgáltatásokat. A Kbt. erejénél fogva ez az eset nem függ a megvalósításban részt vevő egyéb szereplők véleményétől mindamellett, hogy kérdéses esetben az azonosság fennállása vizsgálendő; a teljesítményt pedig mindig igazolni kell bármely megvalósítási körülmény esetében is.

A műszaki egyenértékűség másik esete a helyettesítés, amely a megvalósításban részt vevők szándékát, vizsgálatát, egyetértését és dokumentálását igényli, hiszen ebben az esetben ugyan műszakilag egyenértékű, de mégis „valami más” történik. Az egyik leggyakoribb eset, hogy a szerződő felek valamelyike a műszaki egyenértékűség betartása mellett eltérést (helyettesítést) javasol, melyhez bizonyos szabályok betartása mellett a feleknek alapvetően joguk van. Más esetben bizonyos tulajdonságú termékek beszerezhetetlenné, némely, adott eredményre vezető szolgáltatások, műszaki megoldások elérhetetlenné vagy megvalósíthatatlanná válhatnak. Idetartozhatnak még az előre nem látható, nagymértékű áremelkedések egyes, speciális esetei, amelyek

sokszor nemcsak vis maior helyzetekkel, hivatkozásokkal, hanem megalapozottan egyenértékű, helyettesítő megoldásokkal is kezelhetők, megkímélve a résztvevőket a költségek mértékére és a megvalósítás idejére vonatkozó eljárások sokaságától. Azaz a projektek elemi érdekévé is válhat a helyettesítés. Természetesen ezen módszer alkalmazása során műszaki szempontból is nagy figyelmet kell fordítani a közbeszerzésekkel kapcsolatos jogszabályok előírásaira, hiszen gyakorlatilag az ellenérték csak korlátozottan változhat, némely esetben az előre nem láthatóság körülményeinek megalapozottan és igazolhatóan kell fennállni stb.

Az eljárások ezen típusánál szóba jöhet olyan speciális, funkcionálisan egyenértékű változás, mely a projekt céljainak megfelel, azt minden tekintetben kielégíti, de a paraméteres műszaki egyenértékűség feltételei nem állnak fenn. Az ilyen típusú változtatások általában a megfeleltetés és funkcionalitás vizsgálatának szempontjából minősülnek műszaki kérdésnek, a továbbiakban kezelésük kifejezetten jogi eszközökkel nem lehetséges.

Az egyenértékűség vizsgálati módjai

Az egyenértékűség szempontjai és vizsgálata függ a versenyeztetés módjától:

a) tárgyalásos vagy tárgyalás nélküli, valamint a műszaki tartalom részletezettségétől, más szóval a szerződéshez az ajánlatkérő által rendelkezésre bocsátott tervek szintjétől:

b) kiviteli tervek alapján készülő ajánlat,
c) tervezés és kivitelezés típusú szerződések, engedélyezési terv alapján,
d) tervezés és kivitelezés típusú szerződések, engedélyezési terv nélkül.

Az előzőek szerint

a) a tárgyalásos eljárás során módjuk van a feleknek döntéseket hozni a műszaki tartalomra még a szerződés megkötése előtt, így a kivitelezés folyamán az egyenértékűség kérdése ritkábban vetődik fel, és van megfelelőbb alap az előzetes tárgyalások miatt,

b), c) és d) a tervezésre és kivitelezésre irányuló közbeszerzési eljárások szükségképpen más megközelítést igényelnek a kiadott dokumentáció és a szerződés függvényében. A műszaki egyenértékűség azonosság és helyettesítés esetei nem állhatnak fenn, tekintettel arra, hogy

- ez a forma eleve funkcionális igényt támaszt,

- ez a csakis tudatosan, szabályozott esetekben alkalmazható, speciális beszerzési eljárástípus önmagában determinálja ezeket a szabályokat.

A funkcionális egyenértékűség ebben az esetben kiemelt jelentőségű. A csak kivitelezésre vonatkozó eljárásokkal ellentétben itt gyakorlatilag fordított a helyzet, azaz a dokumentáció és a szerződés által meghatározott jogi határokon belül minden megfeleltetési és funkcionalitási kérdés műszaki kérdés, melyek kezelése, alkalmazása kifejezetten műszaki megközelítéssel és eszközökkel lehetséges.

Lapunk terjedelme nem ad lehetőséget a teljes, 56 oldalas anyag ismertetésére. Az útmutató foglalkozik az alábbi kérdésekkel:

- Egy termék egyenértékűségének meghatározási módja.

- Egy munkafolyamat egyenértékűségének meghatározási módja.

- Egy munkarész egyenértékűségének meghatározása.

- Egyenértékűség a tervezés és kivitelezés szerződések esetén.

- Mintáztatás.

- A dokumentálás módja.

- Javaslattétel, ellenőrzés, elfogadás.

- Kinek a joga az elfogadás vagy jóváhagyás?

- Vitarendezés szakértővel.

- Szerződésmódosítás szükségessége.

- Mintapéldatár a szakmagyakorlók segítségével.

Megismételjük a lényegi megállapítást: az egyenértékűség csak az adott szerződéses előírások, a kiírás kereteink belül vizsgálható, tehát nem lehet sablont adni a résztvevők kezében egy jó döntéshez. Más szóval az értelmes, szakmailag alapos vagy szakértői gondolkodás itt sem megkerülhető, szükség van a jó mérnökre.

Az útmutató a MMK FAP pályázati könyvtárából hamarosan letölthető. A pályázati anyag kidolgozója és lektora: Zsigmondi András, Marián Gábor, Wéber László, dr. Kocsis Julianna. A szerzők véleménye szerint nincs kizárva, hogy a speciális szakterület tagozatai (gépész, villamos, közlekedés stb.) álláspontja szerint további finomítások, pontosítások szükségesek, az ilyen észrevételekre nyitottak.